

DE PLATE v.z.w.

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEMKRING "DE PLATE"

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de KULTURELE RAAD OOSTENDE en het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE.

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975 nr. 3394 en nr. 3395, de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 4 december 1986 nr. 31023 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 5 oktober 1989 nr. N 13422.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen.

JAARGANG 21

Nr. 5-8

MAAND mei - augustus 1992

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

A. VAN ISEGHEM
IJzerstraat 1
8400 OOSTENDE

PENNINGMEESTER

J.P. FALISE
H. Serruyslaan 78/19
8400 OOSTENDE

SECRETARIS

J.B. DREESEN
Rode Kruisstraat 4
8400 OOSTENDE

REKENING

750-9109554-54 of
000-0788241-19

IN DIT NUMMER

blz. 131 : W. DE BROCK : Oostende en het Chinees porselein.

blz. 140 : J.B. DREESEN : De eerste kerk van Oostende.

blz. 145 : N. HOSTYN : De galerij "Studio" : bloeiende kunstgalerij te Oostende tijdens het interbellum (2).

blz. 150 : G. WALTERS : Betreft plan Oostendse haven tussen 1667 en 1690.

blz. 151 : I. VAN HYFTE : Van de Conterdam naar het havengebied : drie kwart uur (1911).

blz. 152 : R. VENS : Sierborden en de Oostendse vrijmetselaarsloge.

blz. 153 : F. HUBRECHTSEN : Oostendse liederenschat.

TEKST OVERNAME STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort

MEI- EN JUNI-ACTIVITEITEN

De Oostendse Heemkring "De Plate" heeft de eer en het genoegen zijn leden en andere belangstellenden uit te nodigen tot de volgende activiteiten in de loop van de maanden mei en juni 1992.

A. MEI I - ACTIVITEIT. Avondvoordracht

Op donderdag 21 mei 1992 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr. Colensstraat 6, gaat een voordracht door met documentatiemateriaal.

Onderwerp : OOSTENDE EN HET CHINEES PORSELEIN

Spreker : de heer Walter DEBROCK, ere-voorzitter van de Vrije Universiteit Brussel en van de Belgische Marine Academie

In 1602 bereikten, voor de eerste maal, twee schepen geladen met Chinees porselein Nederland. Voortaan zal het succes van dit porselein aanhouden.

In de 18de eeuw zal de Oostendse Chinavaart een groot impuls krijgen, vnl. enkele jaren vóór en daarna met de beroemde Oostendse Compagnie.

Reeds in 1717 is er sprake van Chinees porselein te Oostende. Die import via Oostende zal naast thee en zijde bestendig worden. Men spreekt reeds in 1726 van honderden kisten Chinees porselein en van meer dan één miljoen stukken. Porselein wordt zelfs het derde handelsprodukt voor onze handel met China.

Merkwaardig is ook dat weldra Westerse motieven op het in China gefabriceerde porselein te vinden zijn, wegens de permanente uitwisseling China-Europa.

Oostende zal blijven invoeren tot aan de Franse tijd, dus ook na het einde van de Oostendse Compagnie. Veel porselein werd uit Oostende geëxporteerd, maar veel bleef ook ter plaatse.

Een van de meest bekende handelaars in Chinees porselein te Oostende was Andreas FLANDERIN, die fortuin had gemaakt in de vaart met de Oost-Indische Zweedse Compagnie.

Het Chinees porselein zal zelfs in grote mate het metalen tafelbestek gaan vervangen.

Oostende speelde bij het invoeren en importeren een belangrijke rol die vaak ongekend bleef aan de historici ter zake.

U de heer Walter DEBROCK voorstellen is water naar de zee brengen. Wij kennen hem sedert jaren als effectief lid van onze Kring, als een eminent kenner van onze maritieme geschiedenis en als een boeiend spreker. Het onderwerp van vanavond wordt eens te meer een must voor allen die interesse hebben voor de Oostense geschiedenis.

Wij rekenen dan ook stellig op Uw aanwezigheid. Zoals steeds is de toegang vrij en kosteloos, ook voor niet-leden. Men zegge het voort.

B. MEI II - ACTIVITEIT. Wandelvoordracht. Bezoek H. Hartkerk

Op zaterdag 23 mei 1992 om 14 uur

bezoeken wij, in de reeks KEN UW STAD, onder leiding van de heer J.P. FALISE, de H. Hartkerk.

Deze driebeukige, neoromaanse kerk met transept, dubbele westtoren en achtkantige koepel op de viering werd gebouwd naar de plannen

van stadsingenieur A. VERRAERT en architect G. VANDAMME, van Oostende, in 1914. Door de oorlogsomstandigheden duurde het verscheidene jaren alvorens de kerk werd afgebouwd.

Als voornaamste cultusobject staat er een kruisbeeld in koper, door WILMOTTE, van Luik, met op de armuiteinden de symbolen van de Evangelisten, gekroonde Christus. Het stuk dateert uit 1914.

Tot hier deze aankondiging. De rest laten wij aan onze penningmeester die jullie de bezienswaardigheden, met de hem eigen stijl, aan de man zal brengen.

Verzameling aan de kerk om 13u45. Wij rekenen op Uw aanwezigheid. Zoals steeds is de deelname gratis, ook voor niet leden. Men zegge het voort.

LET OP. Deze wandelvoordracht was op ons jaarprogramma, verschenen in het januarinumnummer, een week vroeger en een half uur later aangekondigd. Door omstandigheden, onafhankelijk van onze wil, moesten datum en uur veranderen. Verbeter Uw agenda.

C. JUNI I - ACTIVITEIT. Wandelvoordracht. Tentoonstelling O. DE CLERCK

Op zaterdag 6 juni 1992 om 19 uur

verwachten wij U in het Museum voor Schone Kunsten van de Stad Oostende, 2de verdieping van het Feest- en Cultuurpaleis op het Wapenplein, voor de

Tentoonstelling Oscar DE CLERCK

Het is dit jaar 100 jaar geleden dat Oscar DE CLERCK te Oostende geboren werd. Deze 11 jaar jongere broer van kunstschilder Jan DE CLERCK maakte ook carrière in de beeldende kunst, als beeldhouwer. Hij maakte de evolutie door van het impressionisme - met bewondering voor RODIN en WOUTERS tot het pure art-déco. Ook het art-déco zou hij verlaten en een meer persoonlijke stijl, waarin ook expressionistische en modernistische/abstraherende elementen in aanwezig zijn, gaan hanteren.

Hij was duidelijk ook een officieel kunstenaar die niet alleen directeur van de Leuvense Academie werd maar via zijn contacten heel wat belangrijke openbare opdrachten in de wacht kon slepen, o.a. de decoratie van het Stadhuis te Charleroi. Ook de vele portretbustes van officiëlen en de herdenkingspenningen die hij ontwierp wijzen in die richting.

De tentoonstelling kreeg als decor een aantal schilderijen van Oscar's broer Jan mee, zodat wij werkelijk van een "dubbeltentoonstelling Oscar en Jan DE CLERCK" kunnen spreken.

Conservator Norbert HOSTYN stelde de tentoonstelling en de catalogus samen. Hij leidt ons ook rond in de tentoonstelling en nodigt ons ook uit te kijken en te luisteren naar... Oscar DE CLERCK himself. Nadien kan bij een drankje nagepraat worden.

Een enige manier om op een boeiende en aangename wijze kennis te maken met een groot kunstenaar van eigen bodem. Reserveer deze zaterdagavond voor deze uitgelezen wandelvoordracht. De toegang is vrij en kosteloos, ook voor niet-leden. Wij rekenen stellig op Uw aanwezigheid.

D. JUNI II - ACTIVITEIT. Studiereis naar Boulogne-sur-Mer

Dit jaar gaan we nog eens naar het westelijk verlengstuk van onze provincie, Frans-Vlaanderen. Daar gaan we een kijkje nemen

in, wat de Fransen "het grootste maritiem centrum ter wereld" noemen. "En effet" dit hypermodern gebouw (geopend in mei 1991) heeft zo maar eventjes 15.000 m² ruimte voor tentoonstellingen en andere activiteiten, 1.400 m³ aquariums waarin 3.000 vissen (300 soorten) zitten.

Deze reis gaat door op

zondag 14 juni 1992

We starten om 08u30 stipt (er is een flinke stuk baan af te leggen) vanop het Canadaplein, vlak voor het Gerechtshof.

In een vlot tempo trekken we over Diksmuide, Poperinge, Abele (grens), Kassel, Sint-Omer doorheen de mooie streek van de Boulonnais naar WIERRE-EFFROI. Hier stappen we, in een zeer landelijke omgeving, even af aan de Creperie Sainte-Godeleine, voor een glasje en een plasje. We zitten hier midden in de geboortestreek van Sinte Godelieve van Gistel (die hier Sainte-Godeleine wordt genoemd). Zij die het wensen kunnen de Sinte Godeleine-Godelieve-kapel bezoeken die juist achter de inrichting ligt.

Omstreeks 12u15 zetten we terug aan met bestemming Boulogne. Vlak aan de zee kant, met zicht op strand en haveningang stappen we uit aan het indrukwekkend gebouw dat het maritiem centrum huisvest en NAUSICAA heet.

Ons middagmaal wordt geserveerd in het restaurant van Nausicaa. We schuiven de voeten onder tafel voor

Hors d'oeuvre (crudités + paté)
Blanc de volaille-sauce dijonnaise
Dessert en koffie
Roséwijn (75 cl) per 3 personen

Om 14u45 begint ons bezoek aan het Maritiem Centrum. We gaan er bewegen tussen de plankton. We ontdekken er het maritiem leven in de koude zeeën en zitten in het centrum van een tropische lagune. We gaan er alle vissoorten bekijken alsook het leven op 3.000 meter diepte. We assisteren aan een tonijnvangst en leven een ogenblik aan boord van een treiler. Lopen een wijl op gelijke hoogte van een bank haaien en bestuderen van zeer dicht bij de roggén. En nog veel andere dingen. Dit bezoek duurt ongeveer anderhalf uur.

Omstreeks 16u30 schepen we terug in aan boord van onze autocar om, onder leiding van een gids, een bezoek te brengen aan de bijzondere bezienswaardigheden van Boulogne.

Dit bezoek eindigt omstreeks 18.00 uur, waarna we langs de kustroute, la Côte Opale, over Calais, Duinkerke en Veurne terug Oostende-waarts trekken.

Inschrijven voor deze reis kan door 1.200 ₣ (twaalfhonderd ₣) per persoon te storten op rekening

000-0507753-55

Jan Dreesen

Rode Kruisstraat 4, Oostende

met vermelding "De Plate reis 14 juni 1992 met x personen". In deze prijs zijn begrepen de autocar, het drankje in Wierre-Effroi, het middagmaal in Boulogne, de toegang tot Nausicaa en de gids. De inschrijvingen moeten gebeuren voor 1 juni 1992. Er zijn maximum 54 plaatsen. Wie eerst komt, eerst maalt. Dus zorg dat je op tijd bent. We hopen op tijd een reisbrochure klaar te hebben die een aangename herinnering zal zijn aan deze uitstap.

J.B. DREESSEN

OOSTENDE EN HET CHINEES PORSELEIN

door Walter DEBROCK

In 1602 en dit voor de eerste maal, bereikten twee schepen geladen met Chinees porselein Nederland. De lading werd bij opbod verkocht. Dit was een beslissende gebeurtenis.

Deze nieuwe keramieksoort kende sindsdien zo'n grote bijval dat het onmogelijk bleek te voldoen aan de bestellingen. De invoer van Chinees porselein heeft dan ook een grote invloed uitgeoefend op ons eigen Europees porselein zoals bv. op het Delfts aardewerk o.a. door namaak en interpretatie van het Chinese décor.

Van 1602 tot 1636 alleen kwamen drie miljoen stuks Chinees porselein langs Zeeland West-Europa binnen.

De Zuidelijke Nederlanden, afgesloten van de zee door de sluiting van de Schelde, met slechts 60 km. zee kust en met dan nog slechts één handelshaven, Oostende, werden bovendien door de grote Mogendheden systematisch verhinderd deel te nemen aan de vaart op het Verre Oosten (1).

Nochtans, nog in 1698, had de toenmalige Spaanse koning, onze vorst van die tijd, een octrooi voor de oprichting van een scheepvaartmaatschappij verleend met het doel handel te drijven met Oost-Indië en op de kust van Guinea. Zeeroverij en bezwaren van Den Haag deden haar roemloos verzaken aan haar opzet.

Wel werden vaarten ondernomen buiten elk compagnieverband. Rond het midden der 17de eeuw had de Bruggeling Chrétien BROUWER via Oostende een handel met China, Tonkin en Kambodja opgezet. In 1655 werd deze handel reeds door de Hollanders verboden, hoewel naar het schijnt nooit volledig afgesneden.

De grote Chinavaart vanuit Oostende zal maar definitief beginnen met het bestaan van de Keizerlijke Oost-Indische Compagnie, genaamd Oostendse Compagnie, in 1722 (2).

Reeds vóór die datum, vanaf 1715, onmiddellijk na het definitief beëindigen van de Spaanse Successieoorlog en na het sluiten van de vrede van Utrecht waardoor wij onder het gezag van het Oostenrijkse vorstenhuis zouden komen, werd door particuliere scheepvaartondernemingen gevaren op Azië. Men kent waarschijnlijk wel de namen van voorraanstaande kapiteins en schepen uit die tijd. Ik denk aan de schepen "Prince Eugène", "Marquis de Prié", "Saint-Mathieu", aan de kapiteins GOLLET de la MERVEILLE, DE WINTER, BECU, Filips VAN MAASTRICHT, e.a.

We zullen niet de geschiedenis van deze particuliere vaarten en van de Oostendse Compagnie weergeven : dit zijn aparte verhalen die heel wat tijd zouden vergen.

We zullen nochtans enkele woorden wijden aan één aspect van de Chinavaarten vanuit Oostende, nl. de toevoer van Chinees porselein dat te Oostende aan de wal werd gezet.

Reeds in oktober 1717 arriveerde te Oostende het Chinaschip "Le grand Dauphin" met een grote lading thee en zijde en tevens met een kleine hoeveelheid Chinees porselein, naast ander kleingoed ("chinoiseries", d.i. lakwerk, paarlemoerschelpen, magische wortels, enz.).

Ook "Le Martial", die in juni 1718 binnenviel vanuit China, bracht heel wat porselein mee.

De ladings- en verkooplijsten, doorgaans gedrukt, vermelden namen van kopers en prijzen van goederen. Een voorbeeld van een gedrukte inventarislijst kan, als aankondiging voor een openbare veiling, gevonden worden als illustratie van de studie van Rijksarchivaris J. MERTENS, getiteld "Oostendse schepen naar Kanton (1719)", gepubliceerd op p. 23 van de uitgave "Ostendiana IV" van de Vereniging voor Familiekunde van Oostende.

Het gaat hem meteen voor de reis van de "Saint-Joseph", kapitein Thomas BEQUE (BECU), over 163.355 stuks porselein, borden, koffietassen, theetassen, chocoladetassen, allerlei grote plats, die op 4 juni 1720 zullen publiekelijk geveild worden door de zorgen van "le Sieur Ferdinand Joseph VAN BERBLOCK", oud stadsontvanger van Oostende, samen met ook grote hoeveelheden zijde en thee. Een tweede reis van hetzelfde schip bracht naast zijde en thee, 1.503 kisten porselein mee.

De "Wirthenberg" bracht in 1719 meer dan 187.000 stuks porselein binnen, nadat de "Le Marquis de Maillebois" het vorige jaar 19 kisten porselein had aangevoerd.

Met deze eerste en vroege cijfers stelt zich meteen het probleem en de waarde van een "kist" porselein. Immers, vanaf het begin van de handel in porselein tot en met de massale export in de 18de en 19de eeuw van Wedgwood uit Engeland naar het vasteland en de andere werelddelen, werd het porselein verpakt in kisten, halve en kwartkisten, chests, caisses, balen, bondels, korven, stroyen, pakken of manden.

Naar alle waarschijnlijkheid moet er een standaardkist hebben bestaan. Bij de Nederlandse Oost-Indische Compagnie bestonden ter zake reglementaire voorschriften.

We zullen even de lading van de "Marquis de Maillebois" (1718) bekijken om te zien wat zoal in een kist kon gevonden worden.

<u>Waarde</u>	<u>Stuks</u>
1,1 fl.	200 goblets avec les soucoupes fait 400 pièces
1,1 fl.	200 dito
1,01/2 fl.	300 dito
5,12 fl.	20 soucoupes garnies de 3 huilleries chaque, fait 80 pièces = 1.480 pièces

In een andere kist vinden we :

<u>Waarde</u>	<u>Stuks</u>
	(100 plats moyens
	(
6,7 3/4 fl.	(87 grandes compotiers
	(15 petits "
	(
	(50 goblets avec soucoupes fait 100 pièces

In een derde kist staken voor een bedrag van 6,2 fl. :

<u>Waarde</u>	<u>Stuks</u>
1,5 fl.	200 goblets avec soucoupes à thé fait 400 pièces
1,5 fl.	200 dito
1,5 fl. 3/4	200 dito
1,7 fl. 1/4	300 goblets avec soucoupes à thé fait 600 pièces = 1.800 pièces

Wanneer we proberen een gemiddelde te berekenen per kist zal dit een resultaat opleveren van ongeveer 1.500 stuks, d.i. tussen de 350 en 1.800 stuks.

Nu spreken opgaven van schepen vaak van duizenden kisten en honderdduizenden stukken.

Uit een Oostends handelsjournaal van 1726 kon men berekenen dat 426 kisten en 4.236 "bondels" 1.114.019 afzonderlijke stukken porselein bevatten.

We gaven hier ook enkele prijzen : dit zijn natuurlijk de prijzen bij verkoop te Oostende. Ze schijnen bijzonder laag te zijn, zelfs in vergelijking met de prijzen van de andere waren.

Hoe kan men nu enigszins de huidige waarde bepalen van die besommingen ?

De enige methode om approximatief tot een gegeven te komen is de vergelijking met prijzen van waren die ook vandaag nog in de handel zijn als gebruikswaar.

Uit een studie betreffende de prijzen van de gebruikswaaren die in omloop waren te Oostende in de periode 1724-1730, dus de grote aanvoerperiode van Chinees porselein, blijkt dat een ton Hollandse haring 24 fl. kostte, een hamel 9 fl., 1.000 eieren 24 fl., een maaltijd met wijn 1,19 fl., twee weken verblijf in een hotel 29,8 fl. 1 pond Chinese thee 1 fl.

Men kreeg dus, bij vergelijking, voor de prijs van 1.000 eieren ongeveer 4 "kisten" Chinees porselein.

Deze lage prijzen zijn (wel wat ogenschijnlijk) in flagrante tegenstelling met de nochtans zo geprezen smaak van adel en notabelen van die tijd voor porseleinen serviezen en voor de nochtans daadwerkelijke initiatieven om in eigen gewest Europese porseleinmanufacturen op te richten (Meissen 1710, Worchester 1752, Peterinck te Doornik 1750, enz.).

Deze lage prijzen zorgden er ook voor dat de waarde van de opbrengst van het aangevoerde porselein ver achteraan de thee en de zijde komt. De thee kende trouwens gedurende de activiteit van de Oostendse Compagnie een "boom" waarvan de Compagnie zó profiteerde dat ze gedurende enkele jaren bijna een monopoliepositie veroverde (tussen 1725-28 58,23 % van de Westelijke invoer van thee).

De Keizerlijke Oostendse brengt echter op 6 expedities naar China een aandeel van met moeite 6,88 % op, in de vendities, voor het aangevoerde porselein. De thee vertegenwoordigde daarentegen 76 % en de zijde 16,25 % van de opbrengst. En nochtans vroeg het porselein gedurende dezelfde tijdsspanne plaats in 1.795 kisten en 17.495 bondels.

De Chinese porseleinhandel was aldus het derde belangrijkste handelsprodukt van de Chinese vaart.

Men kocht in de eerste plaats porselein in China omdat het in de theeschepen een stevige en reukloze - omwille van het aroma van de thee - onderlaag uitmaakte in het ruim, kort gezegd een uitstekende ballast.

Zonder die ballastonderlaag zouden de schepen met hun tamelijk lichte lading niet vast genoeg op het water gelegen hebben. Trouwens werd ook daarom ooglukkig toegelaten dat meer porselein werd aangekocht dan er in de instructies bepaald was.

De Engelsman HEWER, die hoofdsupercargo (d.i. hoofd van de supercargo's of kooplui die instonden voor het commerciële aspect van de reis) was van de 3de expeditie van de Oostendse Compagnie, schreef daarover : "We are very sorry that we are obliged par force to buy so much chinaware (porselein). The captains have declared they cannot put their ships in a sailing posture without it".

Daarom was porselein niet altijd van het beste. Het beste wordt weleens apart gehouden, "om presenten te doen", terwijl de rest van het voor porseleinaankoop gereserveerde geld maar voor de "gaande en komende man" was, zoals men in Oostende zou zeggen.....

We hebben reeds gezien, bij het nagaan van de inhoud van enkele kisten, dat het porselein vooral bestond uit thee-, koffie- en chocoladetasjes met bijbehorende schoteltjes, benevens ganse serviezen. Verder kwamen nog borden, trekpotten, kommen, platte schotels en volledige theestelsels.

Doorgaans was het porselein blauw-wit. Duurdere soorten waren goudkleurig of geëmailleerd. Kleur en emallering kunnen de prijs helpen bepalen.

Het porselein lijkt dus hoofdzakelijk voor tafelgebruik bestemd te zijn.

De supercargo's die zich vrijuit in Kanton, doel van bijna alle reizen, konden bewegen en zich bevoorraden vonden er natuurlijk vooral alledaagse koopwaar. De zeer mooie stukken waren zeldzaam en moesten niet zelden aan de eigen Chinese behoeften voldoen.

Voor de grote eetserviezen die uit een aanzienlijk aantal stuks bestonden, waren speciale bestellingen of bijzondere overeenkomsten nodig.

De Chinese ambtenaren waren bovendien niet altijd vriendelijk. Een groot probleem was trouwens ook tijdig alle stukken bijeen te krijgen om een volledig servies te kunnen bemachtigen.

In de vorige eeuw, de 17de eeuw, hadden de Hollanders reeds getracht de kwaliteit van het porselein te verbeteren. Ze waren er immers in geslaagd de Chinese porseleinmakers te overtuigen ervan ook specifiek Europese vormen, naar houten modellen, te vervaardigen. Op het einde van de 17de eeuw bepraatten ze eveneens de decoratieschilders om onderwerpen volgens hun aanwijzingen te schilderen. Een beroemde naam ter zake is die van de Hollandse schilder en tekenaar Cornelis PRONCK (1691-1759).

Vanaf 1735 werd het meer en meer mode tal van Europese décors op het Chinese exportporselein aan te brengen. Deze décors waren geïnspireerd op de meest diverse bronnen : religie, mythologie, literatuur, anecdoten, galanterieën of andere thema's kwamen veelvuldig voor op thee- en koffieserviezen, borden, enz. Het "Bellevuemuseum" te Brussel exposeerde enkele jaren geleden uit eigen bezit een Chinees bord met het wapen van Brussel op geschilderd; waarschijnlijk was dit bedoeld als een publiciteitsmiddel ten dienste van een Brusselse lakenkoopman. Men vindt zelfs de weerklank terug van motieven van Europese porseleinfabrieken (Meissen, Sèvres, Chelsea, Worcester) op de florale motieven van Chinese oorsprong.

De 18de eeuw zal de gouden eeuw zijn voor het Chinees porselein als invoerartikel in West-Europa. Slechts vanaf 1780 ging het bergaf, hoewel Oostende bleef invoeren tot aan de Franse tijd.

Hoe gebeurde de inkoop van het porselein ter plaatse ?

Natuurlijk waren er ook bij de Oostendse Compagnie wel regels en voorschriften over kwantiteit, kwaliteit en prijs ten opzichte van de aankoop in China.

Hier past het wel enkele woorden te wijden aan de rol en functie van de reeds genoemde supercargo's aan boord van de China- en Indiëschepen.

Voor zover het ging om de diverse Compagnies, deden deze zelf aan handel; zij vervoerden zelden vrachten die aan derden toebehoorden. Daarom was het noodzakelijk mensen in te schakelen die de koloniale handel vakkundig beheersten. Hiervoor werden de supercargo's ingeschakeld; zij waren de varende handelslieden belast met alle handelsoperaties.

De supercargo zorgde ervoor de heenlading voordelig af te zetten en een nieuwe Chinese lading te kopen die het hoogste rendement kon opbrengen. Hij had ook het toezicht op de waar gedurende de reis. Zijn verantwoordelijkheid reikte dus ver, vermits het financieel succes van de expedities in grote mate van hem afhing.

De rol van de kapitein was zeevaartkundig, en op handelsgebied beperkt tot het ontvangen der goederen tegen afgifte van een toelating tot inscheping ondertekend door tenminste twee supercargo's.

Naast de officiële lading bestonden er privileges en de zgn. "pacotille". Dit maakte de reis aantrekkelijk voor de bemanningsleden en verklaarde de belangstelling die ze opwekten. Ieder opvarende mocht immers volgens zijn functie aan boord een gedeelte goederen meenemen naar China om die in het Oosten te verhandelen. Velen dreven aldus een eigen handeltje aan boord, met eigen geld of met geld van vrienden en kooplui met wie de winst dan werd gedeeld. Dit was ook een vorm van compensatie voor eventueel niet of te laat betaalde gage.

De privileges bestonden erin te beschikken over een zekere scheepsruimte, wat een gratis transport betekende en de toelating om persoonlijk handel te drijven. Retourlading mocht eveneens opgekocht worden : dit was de "pacotille" die, althans theoretisch, aan bepaalde normen moest beantwoorden.

Supercargo's werden bovendien bezoldigd naar rato van het zakencijfer. Ze maakten doorgaans rijke winsten, gezien de fabelachtige winsten der Compagnies.

Typisch is dat de meerderheid der Oostendse supercargo's van Engelse nationaliteit waren.

De opgekochte waar in China werd doorgaans betaald in het door de Chinezen zeer gegeerde zilver, hoofdzakelijk zilveren munten (Spaans-Amerikaanse piasters bv.) die in China zeer nauwkeurig werden afgewogen. Soms werd betaald met loodslakken, vnl. uit het Engelse Hull aangevoerd, die tevens als ballast konden dienen.

De inkoop door de supercargo's was doorgaans zeer tijdrovend. In Kanton duurde het bv. 4 maanden vooraleer de supercargo van de "La Sainte Elisabeth" 3.661 kisten porselein, 1.952 kisten thee en 141 kisten zijde bijeengegaard had.

Het porselein werd als eerst gestouwde goed gebruikt, vermits het als ballast voor de lichte en aromatische theelading

werd gebruikt. Volgens de ons bekende ladingslijsten kreeg het porselein een bevoorrechte plaats, het porselein waarvan men zegde dat het was "dont le goût s'était vite repandu aux Pays-Bas".

Heel wat stuks werden dus privé aangekocht door supercargo's en bemanningsleden der schepen als "pacotille".

Aan de hand van proces-verbalen van nalatenschap van op de reis overleden bemanningsleden kan men oordelen dat die kwantiteiten "pacotille" niet te onderschatten waren.

In de nalatenschap van een overledene bevonden zich bv. 1 vat met 277 "Posteleine croesen" en "Posteleyne patteeltiens". De bagage van een overleden majoor bevatte "550 posteleine tallivoren, 100 coptgens, 644 couverten" en honderden stuks porselein die afzonderlijk werden vernoemd.

Het is bekend dat rond 1725 vele Engelsen en Hollanders grote hoeveelheden porselein in Oostende aangekocht hebben.

Van 1723 tot 1731, datum van de ontbinding van de Oostendse Compagnie, stuurde de Compagnie 21 zware koopvaardij-schepen naar Indië en China. Oostende bezette zelfs een factorij naast een Deense nederzetting gelegen.

Men schat dan ook dat de Oostendse Compagnie alleen reeds in de korte periode van haar bestaan minstens 3 à 4 miljoen stuks Chinees porselein importeerde, voor de drie-vierden blauw en wit.

De enorme toevoer van Chinees porselein door de schepen van de Compagnie berokkende heel wat moeilijkheden aan de Europese gleis- en porseleinmanufacturen en leidde aldus ook tot verhoging van de toltarieven.

Na het roemloos einde van de Oostendse Compagnie is het voor geruime tijd gedaan en zien we de Oostendenaren zelf Chinees porselein in het buitenland bestellen en opkopen.

Wanneer de laatste veilingen uit de Chinaboten in 1734 waren afgesloten, hebben de beheerders van de Compagnie, wettelijk opgeheven in 1731, "hunne Boeken gesloten, hunne Rekeningen opgesteld, aan de Deelhebbers pro rato de aendeelen betaald en allen voorderen Koophandel op d'Oost-Indiën geëyndigt", vertelt de Oostendse kronijkschrijver BOWENS.....

Maar nog zullen de Oostendenaars verder op China varen doch onder vreemde vlag. Heel wat aandeelhouders en Oostendse figuren zullen we trouwens ook terugvinden in de Zweedse Compagnie, w.o. de bekende Oostendse koopman FLANDERIN.

In de tweede helft van de 18de eeuw bleef nochtans te Oostende zelf een grote bedrijvigheid op het gebied van porselein en gleiswerk bestaan. De toldocumenten van die tijd getuigen ervoor, zij het niet altijd nauwkeurig te precizeren, welke rol het Chinese porselein bleef spelen. De invoerplaatsen waren vnl. Oostende, Brugge en Gent, met heel wat Chinees porselein. De cijfers van de tolambten te Oostende getuigen van de hoge invoer van Chinees porselein. Ook de doorvoer moet hierbij gerekend worden. De tolcijfers geven aan dat via Oostende de Oostenrijkse Nederlanden heel West-Europa ermee bereikten.

Doch heel wat van de koopwaar bleef in het land zelf, soms zelfs 3/4 tot 5/6. Dit droeg bij tot de vermeerdering van de porseleinschat te lande die gerust verhoudingsgewijze kan vergeleken worden met de porseleinvorraad van Engeland en Holland, twee zeemogendheden met steeds zeer nauwe verbindingen met Azië.

Enkele steekproeven geven een beeld van de toestand ter zake op het einde der 18de eeuw, waarover straks enkele gegevens.

Laten we eerst eens nagaan hoe, na de ondergang van de Oostendse Compagnie, de privé handel het Chinees porselein kon verder verhandelen. Het Chinees porselein werd dan opgekocht door de handelaar in "partijen". Voor dergelijke partijen hebben we echter geen vaste gegevens betreffende het aantal stukken die ze omvatten.

Vaste gegevens over de handel vinden we bij de Oostendse handelaar Andreas Jacobus FLANDERIN, reeds vermeld als de man die ook een rol speelde in Zweden. In 1743 kocht hij voor de Gente naar Melchior REMY, bij de Zweedse Compagnie, 3 partijen tafelserviezen, elke partij bestaande uit 20 serviezen. De prijzen zijn zeer uiteenlopend : het ene kost 21 stuivers per servies, het andere 18 1/2 en het derde 17 3/4. Elk servies is samengesteld uit 5 schotels en 20 borden. Voor rekening van dezelfde REMY koopt dezelfde FLANDERIN nog een lot geëmailleerd Chinees theegoedpaar voor 1.766 gulden, à 9 stuivers per paar. Een andere maal bestelde de Oostendenaar 10 tafelserviezen bestaande elk uit 14 schotels, 1 soepterrine, 8 slaschotels en 60 borden à 20 stuivers per servies, dus nog steeds lage prijzen.

We bezitten nog talrijke andere bestel- en aankooplijsten, waaruit kan besloten worden dat de handel met Chinees porselein te Oostende zeer bloeiend was en over gans de Oostenrijkse Nederlanden zijn cliënteel had.

Nog enkele steekproeven zullen aantonen dat dit zo is. Aldus bestelt FLANDERIN, die werkelijk de rijkste en beste verkoper schijnt te zijn geweest, "een 3 à 4.000 chocolaet kannekens met oorties blauw en wit, 500 confiteur tellies" voor een maximum waarde van 337,10 gulden en stelt hij een krediet beschikbaar in Zweden voor de aankoop van andere porseleinartikelen, ter waarde van 5 à 600 daalders en op voorwaarde dat het porselein "goed koop gaet". Of hij koopt een duizendtal platte borden voor een maximum bedrag van 45 gulden. In 1757 ontvangt hij uit Zweden een bestelling porselein voor meer dan 561 gulden, gaande over 2.380 eenheden.

De cijfers zijn fantastisch, zoals ten tijde van de Oostendse Compagnie. Het porselein bleef een goede handelswaar. De afzetkende blijkbaar geen problemen.

Tussen haakjes hier gezegd : de Oostendse en in het algemeen de Zuid-Nederlandse financiers en kooplui bleven bedrijvig als aandeelhouders, maritieme agenten, zakenlui in buitenlandse Compagnieën en uitredingen, ondanks de sluiting van de Schelde en de beperkingen opgelegd door de Zeemogenheden op de eigen vaart.

Wanneer dan, tussen 1775 en 1785 de "Oostenrijks-Oost-Indische Compagnie van Trieste en Fiume" bedrijvig wordt, profiteert Oostende er onmiddellijk van, want in juli-augustus 1784 leggen vijf zware koopvaarders te Oostende aan, vln. geladen met thee, doch ook weer met porselein : 324 kassen "blauw en wit porceleyn" en 170 kassen "gekoleurd porceleyn".

Op 20 november 1785 wordt een openbare veiling gehouden van de lading van een schip onder Engelse vlag, de "Encron", kapitein GREENWAY, waaruit blijkt dat benevens thee, peper en zijde opnieuw 200 kassen porselein van "verscheyde soorten" aanwezig zijn. Onze Oostendse kronijkschrijver BOWENS noteert dat voortaan de vaart op China sterk werd aangemoedigd door de keizer, maar dat heel wat goederen vnl. op andere plaatsen werden verkocht en niet te Oostende zelf.

Uit een tussenkomst van de Oostendse afgevaardigde, MAC LAGAN, op een zitting van het Nationaal Congres in 1831, vernemen we dat tussen 1793-1794 nog 27 koopvaardijsschepen uit Indië en China in Oostende binnenliepen. Porselein zal er dus ook zeker bij geweest zijn.

Hoe komt men nu tot het Chinees porselein als modeartikel ? Het Chinees porselein, en ook ander porselein bij de wederomstoot, was bijzonder gegeerd bij de gegoede standen en bij de adel. Zo vindt men in de archieven talloze vermeldingen van burgers en nobelen, geestelijken en officieren, toeristen en handelsreizigers, diplomaten en kooplui, vorsten en kamerdienaars, weduwen en weduwnaren die om de meest uiteenlopende redenen om vrijstelling van tol en in- en doorvoer van het porselein dat ze (naast andere goederen) in hun bezit hadden, verzochten, daar het tot hun reizen verhuisgoed behoorde. Men zou ter zake een kleine cultuurschiedenis van het dagelijks leven kunnen maken, die op het sterke chocolade- en theeconsumptie wijst, met de erbij horende potjes en pannetjes, en die tevens zou toelaten aan te stippen hoe men zijn bezit aan Chinese porseleinen serviezen, luchters en zelfs schoorsteengarnitures meevoerde, waaruit vaak zou blijken dat het porselein, vooral het Chinese, een even grote of zelfs grotere welstand zou aangeven dan zilver, en zeker een modeverschijnsel van eerste klasse betekende in de Oostenrijkse Nederlanden. Enkele voorbeelden ?

De aartsbisschop van Korinte had in 1731 in zijn bagage, die van Brussel naar Italië werd verzonden, wel 6 kisten met boeken, maar toch ook 2 kisten met porselein.

In 1755 bracht de Engelse gezant op een conferentie te Brussel niet alleen zijn porselein daarheen maar ook naar zijn huis te Oostende.

Tot in de vijftiger jaren van de 18de eeuw was porseleinbezit iets merkwaardigs en bijzonders, terwijl het daarna stilaan alledaagser geworden was.

Het Engelse Wedgwood was in opkomst en met Wedgwood kwamen talrijke andere manufacturen van porselein tot stand op het vasteland. Porselein moest niet meer zozeer vanuit China komen, maar werd stilaan tot gebruiksgoed van de grote lagen der bevolking.

Welk porselein ?

Het Chinees porselein kwam uit de provincie Kiang-Si (Kanton) waar het door de Oostendse supercargo's werd opgekocht. De Chinezen, na eeuwen ervaring, hadden een zeer hoog peil van stylistische techniek bereikt bij het fabriceren van porselein. Het porselein was trouwens in China zelf zeer geprezen. We stipten reeds aan dat het porselein dat door de Europeanen werd opgekocht niet altijd van de beste kwaliteit was. Het meest waardevolle porselein werd natuurlijk voorbehouden voor het keizerlijke Hof en de mandarijnen. Het uitgevoerde porselein was doorgaans van 3de categorie.

De aankomst van de Europeanen te Kanton had zo'n danig hoge vraag naar porselein meegebracht, dat de Chinese kooplui geneigd waren kwantitatief en op korte termijn te doen produceren.

Dit verhoogde aanzienlijk het aantal ovens en leidde tot massaproductie. Waar vroeger ieder stuk door de handen van 17 diverse ambachtslui moest gaan vóór het finaal was afgewerkt, kon de vraag gesteld worden of in de 18de eeuw dit nog het geval was met alle gevolgen vandiën, voor de kwaliteit.

In elk geval werd het houten en tinnen of zilveren tafeltgerei in Europa onder de massale invoer van Chinees goed weldra vervangen door aardewerk. Niet iedereen was er zo gelukkig mee en zo kon de Zweedse fysicus Carl VON LINNÉ verkondigen dat zilver bestand was voor alle tijden..... en thans werd vervangen door breekbaar goed dat, eens geschonden, niet kon gerepareerd worden.

Natuurlijke schoonheid en lage prijzen bij de aankoop in China brachten echter het porselein aan de winnende hand. Bovendien bezorgde het Chinees porselein een diversiteit van modellen dat onvergelijkbaar was met andere materies.

Het meest bekende motief van het blauw en wit porselein, het meest gegeerde (dat we vandaag nog terugvinden bij het Engelse Spode en Copeland) verbeeldde landschappen en planten. Rood en wit porselein kwam minder voor.

Blauw en rood porselein weerstond het best aan de hoge overhitting gedurende de emallering. De Chinese ovenstokers hadden sedert lang de kunst geleerd om hun porselein te kleuren voor het in de oven kwam. De blauwe en rode kleuren werden aldus niet door het vuur ontbonden. En na de oven kon het porselein worden geverfd.

De schoonheid en de fijnheid van het Chinese porselein was zo merkwaardig dat men vaak de indruk opdoet dat het meer tot versiering dan tot huishoudelijk gebruik was bestemd. Trouwens niet altijd was de utilitaire bedoeling duidelijk. Een historicus van de Zweedse Oost-Indische Compagnie vraagt zich af wat nu uiteindelijk Europa zo plotseling aanzette tot de massale aanschaf van Chinees porselein en, later, tot het oprichten van eigen nationale manufacturen. Zonder twijfel, meent hij, speelde een grote rol het feit dat porseleinen tafeltgerei niet oxydabel was en tevens afwasbaar. Maar het is ook mogelijk dat in de 18de eeuw precies de middenklasse in overgang was naar een vorm van consumptiemaatschappij. De lagere prijs van porselein t.o.v. zilver bv. moet eveneens beslissend zijn geweest.

Wat er ook van zij, de Oostendse haven heeft in eigen land en wegens doorvoer naar gans West-Europa, aan het aanrukken van het porselein door de Chinese aanvoer het hare bijgebracht.

Het is een bladzijde Oostendse maritieme bijdrage aan de Westerse cultuur die niet te versmaden is.

(1) Alles gebeurde in de 17de en 18de eeuw via Compagnies, althans op de West- en Oostindiëvaart.

(2) Precies : "Keizerlijke en Koninklijke Indische Compagnie gevestigd in de Oostenrijkse Nederlanden", te Oostende.

BIBLIOGRAFIE

- K. DEGRIJSE : "De Oostendse Chinahandel (1718-1735)", in Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis, deel LII, jaargang 1974, pp. 306-347.
- W. TREUE : "Het Porselein in het Handelsgebied van de Oostenrijkse Nederlanden tijdens de 18de eeuw", in Wetenschappelijke Tijdingen, XII, 1952, pp. 337-345.
- R. PICARD, J.P. KERNEIS, Y. BRUNEAU : "La Compagnie d'Ostende", in "Route de la Porcelaine", éd. Arthaud, Paris, 1966, pp. 147-152.
- K. DEGRIJSE : "De Organisatie van de Oostendse Chinahandel (1718-1735)", in Mededelingen van de Marine Academie, Boek XXIV, 1976-1977, 1980, pp. 19-57.
- A.-M. MARIEN-DUJARDIN : "De Porseleinweg - Invloed van het Verre Oostend op de Europese Keramiek", Bellevuemuseum, Brussel, 1983.
- Ch. KONINCKX : "Andreas Jacobus Flanderin - Een achttiende eeuwse middelgrote Koopman" in Bijdragen tot de Geschiedenis, 1973, pp. 243-290.
- Ch. KONINCKX : "The First and Second Charters of the Swedish East India Company (1731-1766)", Van Ghemmet Publishing Co, Kortrijk, 1980.

DE EERSTE KERK VAN OOSTENDE

door J.B. DREESEN

Als men over de eerste kerk van Oostende spreekt wordt meestal VLIETINCK aangehaald (1). Op het eerste zicht lijkt dit normaal want deze eminente historicus van Oostende is de enige die daarover, in een recent verleden, schreef. Het ligt in de bedoeling van deze bijdrage hier nader op in te gaan.

VLIETINCK citeert Jacques DE MEYERE, pastoor van Blankenberge, die in de 18de eeuw een Kroniek van Vlaanderen schreef onder de naam COMPENDIUM CHRONICORUM FLANDRIAE per IACOBUM MEYERUM BALLIOLEN - SEM. Deze analen werden in 1531 te Brugge uitgegeven. In 1538 verscheen een Nurembergse druk en in 1568 een Antwerpse (2).

Na verwerping van een zogenaamd vernoemen van Oostende (bij een later onderzoek bleek dat Hoogstade te zijn) in verband met een schenking die een zekere Goberecht VAN STEENLAND in 814 deed citeert VLIETINCK echter wel de voornoemde auteur in verband met de stichting van de eerste kerk te Oostende.

Wij citeren uit VLIETINCK (blz. 28) :

"Iets dat minder opwerping lijdt is de bewering van denzelfden kroniekschrijver dat Robrecht de Fries - hetzij uit dankbaarheid om zijn overwinning over Gravin Richildis en Koning Filips I, door hem aan de voorspraak van de Heilige Petrus toegeschreven : hetzij op bevel van de Paus om de moord op diens neef uit te boeten - verscheidene kerken ter eer van dien heilige deed bouwen of herstellen ook te Oostende bouwde hij een kerk aan de prins der apostelen toegewijd ten jare 1071. 't Was de eerste kerk van Oostende". Einde citaat.

Sedert het verschijnen wordt deze tekst zonder discussie aangenomen.

Laten wij deze tekst iets kritischer bekijken.

- a. Omstreeks het jaar 1000 begon op onze kust de zogenaamde Duinkerke III A-transgressie waarvan de invloed ongeveer 70 jaren duurde. Het langwerpig schorreiland TESTEREP werd bij deze gelegenheid door de wateren van Duinkerke III A overspoeld. De bewijzen hiervan vinden we in de abdiarchieven want tussen 992/994 en 1065 wordt TESTEREP niet meer genoemd (3). Volgens J. DE MEYERE zou reeds 6 jaar na de hervermelding van TESTEREP (1065), op het oostelijk uiteinde ervan, voldoende bewoning geweest zijn om een kerk te bouwen. Dit is mogelijk maar lijkt zeer onwaarschijnlijk. De duur van de invloed van de transgressie maakte de in 994 voor de stormvloed gevluchte Oostendenaar (in zoverre die er toen was) in 1065 zo maar eventjes 70 jaar ouder. Een stelling van eventuele terugkerende inwoners kan moeilijk aangehouden worden.
- b. Blijkens een tekst uit 1548 werd de kerk van Oostende op het grondgebied van de parochie Mariakerke gebouwd. Hiervoor moest sedertdien de oude kerk van Oostende een jaarlijkse rente betalen. Deze rente bedroeg XX schellingen parisis en kwam toe aan de kosterij van Sinte Mariakerke (4). Het eigenaardige is echter dat Mariakerke voor het eerst opduikt in de archieven in het jaar 1171 als "Sinte Mariacapella". Mariakerke was dus in 1171 (dat is 100 jaar na de zagezegde oprichting van de kerk van Oostende) nog geen parochie. De eerste vermelding als parochie dateert van 1235 (5). In die tijd richtte men een parochie op als er voldoende mensen woonden om de parochiepriester te onderhouden. De eerste kerk van Oostende kan dus ten vroegste tussen 1171 en 1235 gebouwd zijn. Door de verwijzing naar "parochie Mariakerke" in de tekst van 1548 is het waarschijnlijker dat dit na 1235 gebeurd is. De vroegste vermeldingen van Oostende komen eerst voor in archiefstukken uit 1265.
- c. Een derde punt dat we in beschouwing moeten nemen is de betrouwbaarheid van de Annalen van J. DE MEYERE. Hiervoor gaan we te rade bij de historicus Victor FRIS die een analyse maakte van de annalen van J. DE MEYERE (6). Zijn conclusie was dat men best aan de originele stukken, geciteerd door DE MEYERE, de voorkeur geeft en enkel op DE MEYERE vertrouwt voor de teksten waarnaar hij refereerde en die niet meer bestaan. Ook moeten we rekening houden met het feit dat :
OUDEGHERST, de Annalen van J. DE MEYERE in het Frans vertaalde (Antwerpen 1571).
Nicolas DESPARS, dit in het Nederlands deed (Brugge ca. 1590).
Jean Jacques MARCHANT, er ruim uit putte voor zijn Commentari (1595).
Jean Baptiste GRAMAYE, hetzelfde deed in zijn Antiquitates (1608).
Antonius SANDERUS, dat deed in zijn Illustrata (1641).
Zij moeten allen gelezen worden met dezelfde voorzorg waarmee J. DE MEYERE moet gelezen worden, dit wil zeggen met een voorkeur voor de originele teksten.
- d. Jacques DE MEYERE zegt in zijn Annales (blz. 28) dat Robrecht DE FRIES als boetedoening kerken, gewijd aan Sint Petrus, liet bouwen in BRUGGE, TIELT, HULST, BERGUES, OOSTKAMP, OOSTENDE, TIELT, MARLEBEKE en ZWIJNAARDE. Nu gingen wij na welke de oudste archiefvermeldingen waren van die plaatsen bij DE FLOU (7) en bij M. GYSSELING (8). Terzelfder-

tijd contacteerden we de lokale archiefcentra en Geschied- en Heemkringen met de vraag of de stelling van J. DE MEYERE door latere opzoekingen gestaafd of bevestigd werden.

Al die info vatten we samen in de volgende lijst :

- BRUGGE Bij DE FLOU, eerste vermeldingen 843, 870
Bij GYSSELING, eerste vermeldingen 840, 875
Stadsarchief Brugge baseert zich voor de Sint Pieterskapel op een in de 19de eeuw aangebrachte plaat met de volgende tekst : "Robrecht de Fries. 1080"
- IEPER Bij DE FLOU, eerste vermeldingen 961, 1066
Bij GYSSELING, eerste vermelding 1066
In Ieper zijn de meningen verdeeld. Algemeen spreekt men op basis van DE MEYERE over de bouw in 1073 (?)
Volgens F. DE SMIDT (1940) zou dit 1173 moeten zijn
- HULST Wordt bij DE FLOU niet vermeld
Bij GYSSELING, eerste vermelding 1139
Heemkring "De vier ambachten" zegt dat de verhalen over een in 1071 heropgebouwde Sint Pieterskapel op geen concrete gegevens steunen
- BERGUES Bij DE FLOU, eerste vermeldingen 944, 981
Bij GYSSELING, eerste vermeldingen 1037, 1103
Wij kregen nog geen antwoord op onze vraag
- OOSTKAMP Bij DE FLOU, eerste vermeldingen 961, 1089
Bij GYSSELING, eerste vermeldingen 1089, 1110
Wij kregen nog geen antwoord op onze vraag
- OOSTENDE Bij DE FLOU, eerste vermeldingen 1105, 1119
Bij GYSSELING, niets over Oostende, wel "in orientale fine in Testrep" 1115
- TIELT Bij DE FLOU, eerste vermeldingen 1105, 1119
Bij GYSSELING, eerste vermeldingen 1106, 1110
Heemkring "De Roede" liet ons weten dat de meeste historici zich baseren op een tekst uit SANDERUS die spreekt over de bouw van een Sint-Pieterskerk onder Robrecht de Fries in 1092 (?)
- MARLEBEKE (MERELBEKE ?) Komt niet voor bij DE FLOU en ook niet bij GYSSELING
Stedelijke dienst Merelbeke liet weten dat buiten de vermelding van DESPARS (lees DE MEYERE) er een eerste archiefstuk is over de kerk uit 1108
- ZWIJNAARDE Niet bij DE FLOU
Bij GYSSELING, eerste vermeldingen 1114, 1122
Dezelfde vermelding als bij de kerk van Merelbeke

Op basis van deze lijst kan men opmaken dat er nog heel wat duistere punten aan de "Robrecht de Fries 1071" theorie zitten en dat niet alleen te Oostende.

Van de eerste kerk (of kerken) van Oostende zijn ons weinig, zo niet geen, beelden overgebleven.

Het enige dat tot op dit ogenblik terug te vinden is, is de afbeelding van een kerk op de oudst gekende zegel van Oostende. Het is een afdruk die voorkomt op een stuk van 1335. Hierop staat Sint Petrus afgebeeld met in de ene hand twee sleutels en in de andere hand een kerkje. Ook de zegelafdruk op een stuk uit 1504 geeft ongeveer hetzelfde beeld (10).

Het is een modest kerkje zonder toren. Niet zo erg ongebruikelijk want een toren bouwen was een zware financiële last. Denk maar aan onze (vermoedelijk) 3de kerk die omstreeks 1436-38 gebouwd werd en eerst omstreeks 1485 een toren kreeg (het onderste ervan behoort nog bij onze Peperbus). Ook in de 17de eeuw werden in Zandvoorde, Bredene en Oudenburg nog kerken gebouwd zonder toren. En ons huidig Sint Godelievekerkje kreeg nooit een toren.

Dat Sint Petrus met een kerk in de hand wordt afgebeeld is niet zo ongebruikelijk, ik denk aan het zegel van Torhout waarop hij staat afgebeeld met een Sint Pieterskerk, met toren.

Nu is de zegel van 1335 een tweede zegel van Oostende. De oude zegel werd vernietigd in 1303, op bevel en in tegenwoordigheid van Filips, zoon van Gewijde VAN DAMPIERRE. Hoe de vernietigde zegel eruit zag is voorlopig niet te achterhalen. Voorbeelden van de nieuwe zegel van 1303 vinden wij op oorkonden van 1309, 1335 en 1386 (11).

Er bestaat echter een goede kans dat de eerste kerk van Oostende er zal uitgezien hebben zoals ze op die zegel stond. In 1303 was Stad Oostende nog geen 40 jaar oud en waarschijnlijk niet erg groot. Daarbij moeten de inkomsten van de stad, zonder haven, met enkel een in 1285 uitgediepte en verbrede watergang, niet zo erg hoog zijn geweest.

Tot hier deze probleemstelling in verband met onze eerste kerk.

De conclusie van dit betoog is :

- dat het tijd wordt dat we de gegevens die we sedert jaren klakkeloos overnemen, omdat ze nu eenmaal gedrukt staan, eens kritischer gaan lezen en natrekken op basis van het bestaande en gekende archief.
- het een mooie taak zou zijn over het onderwerp zoveel mogelijk gegevens te verzamelen en uiteindelijk de vele stukken tot een geheel samen te brengen, net zoals men in de moderne archeologie pleegt te doen.

De opdracht is niet gemakkelijk. De eerste kerk van Oostende behoorde tot het Bisdom Doornik. Nu werd het Bisschoppelijk Archief van Doornik in mei 1940 door twee bombardementen verwoest. Door extrapolatie, op basis van tijdsdocumenten in zijdelings verband, moet nog heel wat informatie te vinden zijn

BRONNEN

- (1) E. VLIETINCK. Het oude Oostende en zijn driejarige belegering (1601-1604). Oostende. 1897.
- (2) J. DE MEYERE. Compendium Chronicorum Flandriae. 1531. 1538. 1568.
- (3) R. BOTERBERGHE. Historische Geografie van het overstromingsgebied van den Ijzer. In Handelingen Geschied. en Oudheidk. Gent. 1962.
- (4) R.A. Brugge. Brugse Vrije. Deel III. nr. 15875.
- (5) DE FLOU. Woordenboek der Toponymie. Brugge. 1933.
- (6) V. FRIS. Essai d'une analyse des Annales Flandriae de J. De Meyere. Gent. 1908.
- (7) DE FLOU. ibidem.
- (8) M. GYSSELING. Toponymisch Woordenboek (voor 1226). 1960.
- (9) Correspondentie met Brugge, Ieper, Tielt, Hulst, Merelbeke, Zwijnaarde.
- (10) E. WARLOP. Stadswapen van Oostende. In Ostendiana 1. 1972.
- (11) E. WARLOP. ibidem.

OOSTENDE "PETIT PARIS"

MARCEL STOBBAERTS
1889-1979 Belgische school

door Norbert HOSTYN

Naast een indrukwekkende reeks tentoonstellingen, bood de "Studio" nog heel wat andere culturele activiteiten aan haar leden aan : muziek, poësie- en literatuuravonden, voordrachten, marionetten-theater, kunstveilingen, enz. Vele van deze bijeenkomsten werden gekoppeld aan een kleine "tombola" waarin een of meerdere kunstwerken van leden geveild werden.

Ziehier een overzicht van al wat we tot nu toe op het spoor kwamen :

1932

Eind maart houdt ENSOR er een causerie over "Is er een crisis in de schilderkunst?".

In december was er een openbare veiling van schilderijen, o.a. werk van oude meesters en van ENSOR.

1933

Op zaterdag 28 januari gaf Mario DE MARCHI een voordracht met dia's over beeldhouwer Oscar DE CLERCK. Deze manifestatie ging door in het Stadhuis.

Op donderdag 2 maart sprak Karel JONCKHEERE over "Wat een dichter voor zijn volk betekent".

Op donderdag 30 maart sprak Ernest DE TAEYE over "Le vieil Ostende".

Op 29 november was er een literaire avond met Marie-Louise DURIEUX en Rosita CHAPEL die Franse gedichten voordroegen. Poësie van DE MUSSET, LEFENESTRE, DUHAMEL, DUMAS, HUGO, LAFONTAINE, VERHAEREN.

Op 28 december sprak beeldhouwer Dolf LEDEL (auteur van het memoriaal op de gevel van het Ensorhuis en een Ensorpenning) over "Le sculpture moderne".

1934

Voordracht door de musicus Aimé MOUQUÉ over "Het straatlied voor, binst en na den oorlog (7 februari)".

Op 27 november organiseerde Karel JONCKHEERE een kunstavond "Peter Benoit", m.m.v. diverse musici en zangkunstenaars.

Vrijdag 28 december : literaire & muzikale avond :

- Jan RYCKOORT "Signification de l'art".
- Strijkkwartet van J. Haydn door het Quator VAN THUYNE.
- James ENSOR "Discours sur Wiertz".

1935

Dinsdag 29 januari voordracht door L. VAN BRANTEGHEM over "Edward Grieg en de Skandinaafse muziek".

27 maart marionettentheater "Kallemoeie" met "Doktor Faust".

18 augustus viering van de 75ste verjaardag van James ENSOR met onthulling van een gedenktienplakket aan de gevel van diens huis (ontwerp Dolf LEDEL), huldebetoon ten stadhuize, toespraken door Karel JONCKHEERE, Eugeen-Achille GERBOSCH en James ENSOR zelf.

1936

Dinsdag 18 februari Matthieu CORMAN over "Balcania 1935".

Vrijdag 13 maart récital Chopin door Juffrouw LEPEUT, lerares aan het Oostends conservatorium.

Maandag 6 april 1936 literatuur- en muzikale avond :

- Mevrouw Phyllis EMANUEL, piano.
- Mevrouw DOETSCH-WYCKAERT, cello
- Mevrouw MYAUX, dictielerares.

4 juni 1936 E.A. GERBOSCH : voordracht in 't Frans "Sculpturen op het Paaseiland en Precolumbiaanse kunst".

Woensdag 23 december voordracht door Lucien VAN BRANTEGHEM "Schubert en zijn werk". Piano Mevr. VAN BRANTEGHEM-DE SELLIERS. Paula VAN HOVE zang.

1937

16 maart causerie door A. MOUQUÉ "Frans Léhar en de Weense operette" muzikaal geïllustreerd met zang door Charles LOCUFIER, begeleid door orkest.

1938

6 april causerie door Karel JONCKHEERE : "Indrukken uit Mexico".

1940

14 april viering van de 80ste verjaardag van James ENSOR.

Uit het palmares van de galerij "Studio"

1929 : "OOSTENDSE KUNSTENAARS"

met werk van o.a. COURMES, J. ENSOR, F. LABISSE en L. SPILLIAERT

1931 : "MARINES"

groepstentoonstelling met Carel DEUTSCH, Oscar CORNU, Jef DE BROCK, Armand DELWAIDE, Leonard DE SELLIERS, James ENSOR, Felix LABISSE, Léon SPILLIAERT, Louisa SEGHERS, Maurice SEGHERS, Edmund TEMPLER, Gustave VANHEST (allen uit Oostende), Julien GENOT (Brussel), Door BOEREWAARD (Heist) en Willem VAN HECKE (Blankenberge)
(catalogus met voorwoord door ENSOR)

"FELIX LABISSE"

individuele tentoonstelling. Catal. inleiding J. ENSOR

"SALON DES HUMORISTES"

november-december

catal. ingeleid door J. ENSOR

1932 : "KUNSTSCHILDERS, LEDEN VAN DE KRING"

14 mei - 31 mei

Tekeningen, gravures, miniaturen van James ENSOR, Jules VAN PAEMEL en Albert COLFS

12 - 31 augustus

1933 : "FELIX LABISSE"

individuele tentoonstelling

catalogus met tekst van Carlo RIM

"BRUGSE SCHILDERS"

3 - 20 juni

Marg. DE POERCK, M. DE SCHREVEN-VAN DER MEERSCH, G. LANGEWEG, Leo POPPE, Dora ROMMELAERE, Marcel SEYS, José STORIE, Karel LALOO

catal. ingeleid door J. ENSOR

- "JAMES ENSOR"
 individuele tentoonstelling
 4 - 31 augustus 1933
 catalogus met tekst van ENSOR zelf : "Réflexions sur l'art"
- "LEONARD DE SELLIERS"
 individuele tentoonstelling
 2 - 13 december
- "OSCAR CORNU"
 individuele tentoonstelling
 21 oktober - 3 november
- "MAURICE BOEL"
 individuele tentoonstelling
 9 - 12 december
- 1934 : "KUNSTENAARSPORTRETEN"
 groepstentoonstelling met J. ENSOR, BOEL, CHAPEL, DELWAIDE,
 C. DEUTSCH, F. LABISSE, Georges LEBRUN, Charles LECHAT,
 Dolf LEDEL, LEMPEREUR, Jocelyn MAY, Leo MAYER, Max STEVENS,
 J. STORIE, Dan THULLIEZ, Suzanne VAN DAMME, Marthe VELLE,
 Piet VERHAERT
 catal. met inleiding door J. ENSOR.
- "FRANS REGOUDT"
 individuele tentoonstelling
 3 - 14 februari
- "KUNSTENAARS OVER DE VROUW"
 groepstentoonstelling met J. ENSOR, BOEL, CHAPEL, CORNU,
 F. LABISSE, Alfred MARTIN, J. RYCKOORT, Amalie SECKBACH,
 J. STORIE, Dan THULLIEZ, Suzanne VAN DAMME.
 catalogus met inleiding door J. ENSOR.
- "LES INDEPENDANTS" (50e Salon)
 deelnemers : J. ENSOR, Mayou YSERENTANT, Felix LABISSE,
 Jan RYCKOORT, Edgard TYTGAT, VAN PAEMEL
 1 - 17 september
 catal. met tekst van J. ENSOR " Les architectes"
- "PIERRE VERBEKE"
 individuele tentoonstelling
 24 november - 5 december
- "HET KLEINE SCHILDERIJ" (52e Salon)
 20 december 1934 - 8 januari 1935
 groepstentoonstelling met J. ENSOR, E.A. GERBOSCH, Ninette
 LABISSE, Félix LABISSE, Leo POPPE, Jan RYCKOORT, Antoine
 SCHYRGENS, Marthe VELLE, Leon VERBEKE, Pierre VERBEKE,
 Gusto LEYS
 catal. met inleiding door J. ENSOR
- 1935 : "EMILE WILKIN"
 individuele tentoonstelling
 17 - 28 januari
- "FRANS REGOUDT"
 individuele tentoonstelling
 14 - 24 maart
- "DAN THULLIEZ"
 individuele tentoonstelling
 30 november - 20 december

"STEPH. VAN GELUWE"
individuele tentoonstelling
10 - 20 december 1935

"EUGENE-ACHILLE GERBOSCH"
individuele tentoonstelling
21 - 30 november
catalogus met inleiding door J. ENSOR

"MARINES" (57e salon)
Oscar CORNU, Armand DELWAIDE, Eugène-Achille GERBOSCH,
Dan THULLIEZ, Léon VERBEKE en Emile WILKIN
catalogus met inleiding door J. ENSOR

1936 : "ADO CARROEN"
individuele tentoonstelling
18 - 30 jan

"F. REGOUDT"
individuele tentoonstelling
13 - 22 februari

"J. VERBRUGGEN"
schilder- beeldhouwer uit Den Haan
29 feb - 12 maart

"E. TRIEBELS"
foto's en tekeningen
11 - 20 april

"MARIE-ROSE COENEGRACHTS"
individuele tentoonstelling
4 - 25 mei

"JAN RYCKOORT"
individuele tentoonstelling
30 mei - 8 juni

"ADRIAAN VAN DE WALLE"
individuele tentoonstelling
4 - 14 juli
catal. inleiding door J. ENSOR

"EMILE FRYNS"
individuele tentoonstelling
21 - 30 november

"EMILE WILKIN"
individuele tentoonstelling
17 - 28 december
catal. door René LUST en J. ENSOR

1937 : "JEAN VAN DEN SEYLBERGH"
kunstschilder uit Aarschot
individuele tentoonstelling
14 - 25 maart

"MARIE-ROSE COENEGRACHTS"
individuele tentoonstelling
27 maart - 8 april

"HET VAARTUIG IN KUNST EN FOLKLORE"
Sinkensalon
15 - 24 mei

- "LUC KAISIN"
 individuele tentoonstelling
 catal. ingeleid door J. ENSOR
- "JEAN DOHMEN"
 individuele tentoonstelling
 catal. ingeleid door J. ENSOR
- "ARMAND DELWAIDE"
 individuele tentoonstelling
 15 - 23 december 1937
- "KERSTSALON KUNSTENAARS VAN DE KUST"
 24 december 1937 - 5 januari 1938
- 1938 : "SALON DER WATERVERFSCHILDERS VAN OOSTENDE"
 19 februari - 6 maart
 opening met toespraak door J. ENSOR
- "DAN THULLIEZ"
 individuele tentoonstelling
 5 - 20 maart
- "MARIE-ROSE COENEGRACHTS"
 individuele tentoonstelling
 24 maart - 7 april
- "JULIUS COLLEN-TURNER, K.M. DEMUYNCK" (Nieuwpoort)
 9 - 24 april
- "F.J. HANSSENS"
 individuele tentoonstelling
 19 - 31 mei
- "SINKSEN SALON DE ZEE"
 zee- en havengezichten, schepen, zeedieren...
 deelname enkel kunstenaars van de kust, elk met 2 werken
 4 - 19 juni
- "ARTURO SOUTO"
 Spaans kunstschilder (°1902)
 6 - 14 augustus
- "KOOS VAN DER KAAY" (Kortrijk)
 individuele tentoonstelling
 13 - 28 augustus
- "BOEL"
 individuele tentoonstelling
 22 oktober - 6 november
- "G. HODEIGE"
 individuele tentoonstelling
 17 - 27 december
- "EMILE SPILLIAERT"
 individuele tentoonstelling
 21 december 1938 - 13 januari 1939
- 1939 : "JULIUS COLLEN-TURNER"
 etsen, pastels, pentekeningen, portretten van Oostendenaars
- 1945 : "JAMES ENSOR"
 1e naoorlogse tentoonstelling in de "Studio"
 2 - 24 augustus
- 1946 : "JAMES ENSOR & VICTOR WOLVENS"
 1 - 31 augustus
 dit was de 75ste tentoonstelling in de "Studio"

1947 : "JAMES ENSOR"
(78ste salon in de "Studio")

BESLUIT

Zonder het belang van de "Studio" te willen overschatten, kunnen we besluiten dat deze kunstgalerij in het artistieke Oostende van het interbellum en de eerste naoorlogse jaren een belangrijke rol speelde. Alle samen werden er zo'n 80 exposities gehouden gespreid over 14-15 jaar.

De galerij was een ontmoetingsplaats voor locale kunstenaars, één van de trefpunten voor artiesten die aan de kust verbleven. De figuur van de oudere ENSOR, die er dikwijls verbleef, gaf de "Studio" een speciale uitstraling.

Bronnen : - Dagbladen "Courrier du Littoral", "Duinengalm", "De Zee-wacht."
- Archivalia (uitnodigingen, catalogi....) in eigen verzameling en de verzamelingen van de Stadsbibliotheek en Stedelijke Musea Oostende.
- Mondelinge mededelingen van Henri STORCK en Mevr. S. WOLF-STORCK, van de Heer en Mevrouw Ernest DE TAEYE, de heer Antoine SCHYRGENS.
- R. CROQUEZ, Ensor et le Rotary, Oostende. 1973.

BETREFT : plan Oostendse haven tussen 1667 en 1690, afgedrukt in "De Plate" februari 92, p. 92/60.

De afdruk die "De Plate" publiceert verscheen reeds in "Het Nieuwsblad" van 21 november 1984.

Het originele komt uit mijn kollektie. Ik kocht de gravure (uit een boek gelicht natuurlijk) op een antiekmarkt. De plaat komt uit "Les Plans et Profils des principales Villes et Lieux considérables du Comté de Flandre".

Dit blijkt althans uit het kaartje dat de verkoper mij nastuurde. Het kaartje vermeldt verder ".....(volgens VERBOUWEN : tussen 1667 en 1690) par le Chevalier DE BEAULIEU (cartograaf van Louis XIV). Getekend en in koper gegraveerd door R. DE HOOGHE".

Dat zijn de enige gegevens waarover ik beschikte en die ik ter goede trouw overnam. Het leek mij een geschikte illustratie bij het artikel over de tentoonstelling "400 jaar Oostendse haven". Ook omdat ik de ets nooit eerder had gezien, dit in tegenstelling met de andere illustratie bij het artikel die wellicht door iederen die belangstelling heeft voor de Oostendse geschiedenis gekend is (Nieuwsbld 21 nov 1984).

Misschien kunnen deze gegevens dhr. VANDAMME op een spoor brengen om de gravure met meer zekerheid te dateren.

Guido WALTERS

SINT-ANTONIUSKERK VUURTOREN (2-1-1941)

door Ivan VAN HYFTE

Net als de Vuurtorenwijk waren de Konterdam en de Meiboom volkrijke woonkernen die door hun ligging lange tijd geïsoleerd lagen t.o.v. een stad in volle expansie.

In mijn bijdrage "Den Konterdam in het verweer, 80 jaar geleden" (De Plate 1983 p. 258-259) haalde ik een petitie aan waarin de inwoners van de Konterdam een vlotte verbinding naar hun werk, de haveninstallaties, vroegen. We schreven toen 1903.

In een gemeentelijk verslag van 14 maart 1911 duikt opnieuw een petitie op waaruit blijkt dat na 8 jaar de ellende niet voorbij was. Alle hoop was nog altijd gesteld op het metalen gedeelte van de afgebroken Kapellebrug die Openbare Werken had beloofd, maar de stad wilde (of kon?) maar niet financieel over de brug komen.

Interessant aan het smeekschrift is de beschrijving van de woon- en werksituatie van een wijk van spaarzame arbeiders en kleine neringdoeners wiens leefwereld niet het glitterende Kursaal of de sjieke Zeedijk was. Beide milieus leefden nochtans terzelfdertijd naast elkaar.

Een (ingekorte) overname verdient daarom alle aandacht.

"Wij ondergeteekenden zijn allen kleine burgers, geringe neiringdoeners, bedienden en werklieden wonende op de wijken Conterdam en Meiboom. Wij richten ons tot Ued. om blijk te willen geven niet alleen in zaken van Kursaal en Zeedijk, maar ook in alles wat ons, arbeiders en kleinhandelaars kan aanbelangen.

In 1903 was er besloten geweest dat de Regeering zou afstand doen van de Kapellebrug aan de stad Oostende en dat het stedelijk bestuur deze brug zou doen leggen op de nieuwe Conterdamsche sluis. Beziel met een wijs vooruitzicht zijn meest allen onder ons aan de Conterdam en de Meiboom gaan wonen. Met onze gespaarde centen hebben wij er grond gekocht, woningen en werkhuizen gebouwd (....). Wat komen wij te vernemen? Dat U weigert het geschenk der Regeering te aanveerden (....). Door het aangroeien der bevolking, door het onteigenen van de helft van 't Hazegras, door het afzonderen van den Vuurtorenwijk en door het voltooiën der havenwerken, is ons kwartier van aanzienlijk belang geworden.

Aan den Meiboom is reeds eene haringrookerij ontstaan, eene ijzergieterij, een houtdepot, een pakhuis van bouwstoffen, ontelbare woningen. Aan de Conterdam zijn er verscheidene fabrieken gesticht, door Oostendenaars beheerd, menigvuldige huizen gebouwd met Oostendsche kapitalen. Een weinig verder worden de nieuwe werven en slipways opgericht en rechtover die veelbelovende gehuchten, slechts door een smalle vaart gescheiden, hebben wij de houtmarkt, twee groote zagerijen, de elektriek fabriek, de hangaars en stapelhuizen waar kolen, graan, nitraat in geborgen liggen, alsook het slachthuis van M. Carbon, de kantoren en pakhuizen van Cockerill en Vrancken, de ladingskaden van Tilbury en Londenbooten en de aanlegplaatsen der maalboten naar waar velen onder ons des nachts op dienst moeten gaan. En om al die bronnen van werk en voorspoed te bereiken, zouden wij door Uw nalatigheid drie kwart uur verre rond moeten gaan. Neen, Mijnheeren, dat is niet mogelijk!

Raadslid VERHAEGHE wilde weten waarom het College indertijd geen gunstig gevolg had willen geven en of de realisatie ervan NU niet opportuun was. Burgemeester PIETERS vond het "...inutile de décider des travaux si vous n'avez pas l'argent pour payer...". Schepen FERMON stipte aan dat je de val van die ophaalbrug ook zo maar niet op de Konterdamsluis legt... Een ander raadslid, METSU, had het tenslotte gevonden : laat de sasdeuren dicht en de dichtste oversteek is gratis en altijd verzekerd !

Op 21 december 1911 stuurt de Stad een brief aan hoofdingenieur VAN DER SCHUEREN waarin ze resoluut afziet van het "Geschenk van de Regeering" en laat de Konterdam andermaal in de kou.

SIERBORDEN EN DE OOSTENDSE VRIJMETSELAARSLOGE

door Roger VENS

Onze heemkring bezit twee sierborden die tentoongesteld staan in het Heemmuseum, muurkast A.1., waar alle borden achter glas te bekijken zijn.

Deze twee borden zijn afkomstig van de Oostendse Vrijmetselaarsloge Simon Stevin, Groot Loge van België.

Deze loge ontstond door een afscheuring in de 30er jaren. De splitsing kwam er toen een groep nederlandstaligen zich verwijderden uit de Brugse loge (Franstalig) "La Flandre", Groot Oosten van België. De nieuwe loge vestigde zich te Oostende en behoorde ook tot het Groot Oosten van België, de grootste obediëntie in ons land.

Onder invloed van de Anglosaksen, in casu de Amerikaanse bevrijders, richtte men na de oorlog 40-45 de Belgische Groot Loge op, een meer conservatieve obediëntie zich schouwend aan de Amerikaanse en Engelse Loges. Simon Stevin sloot zich bij deze obediëntie aan in die periode.

Een der sierborden vermeldt niets bijzonders alleen dat het bord werd uitgegeven door Simon Stevin Groot Loge Oostende of zoals in maçonnieke termen ten Oosten Oostende, het vermeldt het cijfer 3, een maçonniek cijfer dat de 3 symbolen Kracht, Wijsheid en Schoonheid weergeeft.

Het 2e bord vermeldt evenwel 26e dag 12 maand 5938 wat betekent in onze kalender 26-2-1938 gezien bij de vrijmetselaars het nieuwe jaar in maart begint, men moet tevens 4.000 aftrekken van hun jaartallen (1). Deze datum is ongetwijfeld de datum van oprichting van deze loge. Het sierbord werd uitgegeven in 5975 (1975) en vermeldt de obediëntie, nml. Groot Loge, tevens is het cijfer 3 vermeldt die terug de symbolen weergeeft.

(1) Jules BOUCHER. La Symbolique Maçonnieque. 1953.

OOSTENDSE LIEDERENSCHAT

Veel mensen hebben, in een soms bijna vergeten hoek, zaken liggen die zeker de moeite waard zijn en de kennis van de geschiedenis, het volksleven, etc... van Oostende verrijken.

Dikwijls weet men eigenlijk niet goed wat er mee aan te vangen. Een heemkring zoals "De Plate" is perfekt in staat die dingen te verzamelen (desnoods copies) en ze, na catalogiseren, ter beschikking te stellen van ALLEN die geïnteresseerd zijn in het Oostende van toen en nu.

Onlangs stelde men ons copies van een aantal vliegende bladeren ter beschikking met tekst en liederen die in het nochtans rijk gedokumenteerde "Oostends Liederboek" van ons lid Jef KLAUSING, niet voorkomen.

Wij laten U uiteraard graag genieten van de lektuur en misschien weet een lezer meer over de aangehaalde feiten.

Freddy HUBRECHTSEN

* * *

AFSCHUWELIJKE MOORD tot Oostende, Villa des Ondines, 45

Eene vrouw van rond de 50 jaren,
op de schrikkelijkste wijze van het leven gebracht

1. Oh wat een treurig lot
Is soms den mensch beschoren,
Wanneer dat men is
Voor 't ongeluk geboren.
't Is onbeschrijfelijk
Hoe men daar vond dit lijk
Waardoor onze badstad
Wierd in opschudding gebracht.
2. 't Is nu maar woensdag laatst
Den nacht was reeds gekomen,
Onze wakkere politie
Kwam er te vernemen,
Dat er op den zee kant
Ja iets moest zijn op gank;
Ja al door de geruchten
Die uit een villa kwam.
3. Zij zijn in allerhaast
Al op de plaats gekomen,
Oh ! God wat een wreedheid
Hebben zij niet vernomen !
Wat akeligen vond
Wie lag daar op den grond
Het was helaas ! een vrouw
Al in haar bloed verslond.
4. Men heeft aanstonds 't parket
Daarvan kennis gegeven
Van deze laffe moord
Die er daar was bedreven.
't Duurde niet lang welhaast
't Parket die was ter plaats
Kwamen ook te bezichten
Deze moord en misdaad.

5. Wel, oh gij moordenaar
Die de misdaad heeft bedreven
Moet gij voor wet en God
Toch niet schrikken en beven.
Het zij wie het mag zijn
Arm, rijk, groot of klein
Daar zal voor op aarde
Toch geene rust meer zijn.
6. Moordenaar zijt gij somtijds
Bij uw' vrienden gezeten,
Van hetgeen men u vertelt
Daar zult gij niets van weten.
Hoort gij gerucht per gewis
Gij denkt dat policie is
Die u komt op te zoeken
En nemen in hechtenis

BEGRAVING

Op de begravenis
Zag men haar zoon opvolgen,
Zijne tranen likten
Erger als regen uit de wolken.
Ja vele moeders dan
Zag men bewogen staan
Wanneer dien treurigen stoet
Hun kwam voorbij te gaan.

* * *

SCHRIKKELIJK ONGEVAL

Geschied op het grondgebied Zandvoorde

Waar 3 families zijn in druk en rouw
en 4 menschen het leven verloren

God verleent hunne ziel d'eeuwige rust.

1. Wat wreede ramp komt weer het mensdrom treffen,
Hoe wonderbaar is God in zijn bestuur !
Eene treurige zaak zal ik u gaan verhalen
Wat er nu weer te Zandvoorde is gebeurd.
Eene voiture alsook met paard bespannen,
Koetsier en vrienden ja allen te saam,
Kwamen zondag avond allen te samen
Van een speelreisje. Wat gebeurde er dan ?

REFREIN

- Oh ! wat hebben deze menschen geleden !
Oh groote God, in eene waterbron
Kwamen zij te vinden het einde van hun leven,
waar eindelijk maar een kind de redding vond.
2. 't Gerucht verspreid, 't publiek kwam te verschijnen,
Helaas te laat daar was niets aan te doen,
Alle reddingen kwam men in te spannen,
En men zochte in dezen watervloed.
Ja, de vrouw die wierd alras gevonden,
Helaas te laat, zij was naar d'eeuwigheid.
----- (onleesbaar)
Ja voor eeuwig en voor altijd.

3. Geenen arbeid kwam men daar te sparen,
 De andere lijken zocht men ten allen kant,
 Na korten tijd wierden zij gevonden
 En ook aanstonds gebracht al op het strand.
 Duizende menschen stonden daar te kijken,
 En ook betreuren helaas ! hunne droeve dood.
 Maar 't was te laat en niet meer aan te denken
 Al hun vermaak dat was vergaan in nood.
4. Zoo ras 't gerucht was in de stad gekomen,
 Wat dat er was aan deze kant geschied,
 Zag men het volk aanstonds er naartoe stroomen,
 Om te gaan bemerken dezen watervliet,
 Ja, waar dat al deze brave lieden
 Waren gedompeld al in dien waterstroom,
 Waar dat zij vonden het einde van hun leven
 Zonder te hebben het minste kwaad begaan.

REFREIN

Men zag daar helaas ! de tranen leken
 Van ouders, vrienden en bloedverwant,
 Wanneer dat zij kwamen bezichten)
 Hunnen broeder, zuster of hunnen man.) bis

BEGRAVING

Op de begraaving zag men de tranen vloeien,
 Van groot en klein ja, in het algemeen,
 Den priester zelf stond er van bewogen
 Wanneer hij hun al naar het kerkhof deed.
 Van alle menschen zag men de tranen leken
 En beklagden allen hun treurig lot.
 Wiens menschen hert moet daar niet voor breken
 Te onderstaan zoo eene triestige dood.

OPROEP - 1 FEBRUARI 1953 - OOSTENDE ONDER WATER

Een gespecialiseerde firma gaat, in opdracht van de T.V. media, een programma maken van de 13 grootste rampen die ons land in deze eeuw troffen. Hierin is ook begrepen de stormvloed van 1 februari 1953 die Oostende onder water zette.

Personen die het allemaal meegemaakt hebben en bereid zijn een ooggetuigenverslag hiervan te geven aan de programmamakers worden gevraagd hun naam, adres en telefoonnummer op te geven aan de secretaris van de Kring, J.B. Dreesen, tel. 059/70.82.15 (of schrijf een briefje).

We danken U nu reeds, in naam van de firma, voor de medewerking.

J.B. DREESEN

VRAAG

De heer François AUBERT, 47, rue Santiago, F-64700 Hendaye zoekt gegevens over André POMME (1756-1842), die van ca. 1789 tot 1814 "agent maritime" zou geweest zijn in Oostende.

Rechtstreeks antwoorden aan vraagsteller, graag.

N.H.

Westvlaams Verbond van Kringen voor Heemkunde

WESTVLAAMSE HEEMKUNDIGE DAG OP ZATERDAG 9 MEI 1992 IN LICHTERVELDE MET MEDEWERKING VAN DE HEEMKUNDIGE KRING KAREL VAN DE POELE VAN LICHTERVELDE

Programma

Vanaf 14.30 uur: Ontvangst van de deelnemers in Zaal Lichtenhove, Torhoutstraat, (zie plattegrond) Lichtervelde. (Parking ter plaatse)

Aan iedereen wordt een koffie aangeboden.

- 15 uur : Algemene Ledenvergadering met verkiezing leden Raad van Bestuur.
* alleen voorbehouden aan de afgevaardigden aangesloten kringen.
* Vervangprogramma voor diegenen die niet op de statutaire vergadering dienen aanwezig te zijn : Dia-montage "**Oude zichten van Lichtervelde**".
- 15.30-16.30 uur : Referaat "**Registratie, hypotheeken en kadaster in verband met heemkunde**" door Pierre Vanderstickele .
- 16.30-17.50 uur : voordrachten : **100 jaar Karel Van de Poele**.
: **De 'lichtervelde' (trekzak)**.
- 18 uur : Toespraak door de heer Goddyn, schepen van Cultuur.
Receptie aangeboden door het gemeentebestuur van Lichtervelde.
- 19 uur : Feestmaaltijd in Zaal Lichtenhove

Deelnemingsbijdrage Westvlaamse Heemkundige Dag : 100 fr.

De feestmaaltijd kost 1025 fr. (aperitief, voorgerecht, hoofdschotel, nagerecht, mokka, witte en rode wijn inbegrepen). Wie deelneemt aan de maaltijd, is vrijgesteld van de deelnemingsbijdrage. Dit bedrag moet overgeschreven worden op rekeningnr. 000-0158746-54 van het Westvlaams Verbond van Kringen voor Heemkunde, Zeger Maelfaitstraat 31, 8800 Roeselare vóór 4 mei 1992 met vermelding "Heemkundige Dag 1992". Alleen de overschrijving geldt als inschrijving.

MENU

- ✦ Aperitief van het huis (met hapjes)
- ✦ Gegarnierde gerookte forelfilets
Witte wijn
- ✦ Houtlands varkenshaasje
3 soorten warme groenten
Kroketten
Rode wijn
- ✦ Mokka, gebak-assortiment

In de hoop u op 9 mei 1992 te mogen ontmoeten, sturen we u onze beste groeten.

Sekretais
Emiel Decock

Voorzitter
Michiel De Bruyne

**GRATIS
FOTOFILM***

**COCK
CAMERA
- SERVICE**

Hoek Jozef II straat en
Christinastraat - Oostende

Tot einde voorraad !
Bij afwerking nieuwe
film min. 20 afgewerkte
foto's

p.v.b.a A. & Y. MONBALLIU

Noordzandstraat 72, BRUGGE

Tel. 050 - 33 73 12

Jozef II straat 25, OOSTENDE

Tel. 059 - 70 21 13

VERKOOP en HERSTELDIENST - ONDERHOUD

Schrijfmachines - Elektronische rekenmachines - Bureelmeubelen

P R O M O T I E V E R K O O P

Te koop aan de balie van het Heemmuseum

Ostendiana III + IV + V aan 1.000 Fr

i.p.v. 1.650 Fr

Nu kopen - een enige gelegenheid !!!

Begravenissen
Crematies

NUYTTEN

Inzake rouw
gaat het om diskrete, takt
Binnen een beperkte tijd dienen moeilijke,
vaak pijnlijke beslissingen genomen.
Dit vereist ervaring, een gedegen uitrusting
en ook iets bijzonders menselijks,
de juiste toon.

Voor dit alles kan u bij Nuytten terecht.
Begravenissen, crematies, rouwtransporten,
tegen sociale prijzen
Nuytten is uw steun in droevige dagen.

Tel. 059/80 15 53 & 70 32 78
Torhoutsesteenweg 88
Petit-Paris - Oostende

